

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Katedra trestního práva

**Právo na spravedlivý trestní proces a jeho garance
v českém trestním řízení**

Bakalářská práce

Brno 2016

Ivan Bok

Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Katedra trestního práva

**Právo na spravedlivý trestní proces a jeho garance
v českém trestním řízení**

Bakalářská práce

Brno 2016

Vedoucí bakalářské práce:

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph. D.

Vypracoval:

Ivan Bok

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Právo na spravedlivý trestní proces a jeho garance v českém trestním řízení* zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité prameny.“

.....

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá právem na spravedlivý proces, jak je definováno Evropskou úmluvou o lidských právech a základních svobodách a vykládáno judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Zkoumá, jak jsou požadavky Evropské úmluvy garantovány v českém trestním řízení, kde jsou slabiny a kde možnosti ke zlepšení. Dále si všímá rozhodovací praxe českých soudů vzhledem k požadavkům Úmluvy.

Klíčová slova:

právo na spravedlivý proces, judikatura, Evropský soud pro lidská práva, Evropská úmluva, Ústava, trestní řízení

Abstract

Bachelor thesis deals with the content of the right to a fair trial, as set by the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms and case law of European Court of Human Rights. It examines the concept of a fair trial in the sources of national criminal procedure and looks for its weak points and possible improvement. Finally deals with case law of national courts in spite of Convention.

Key words:

right to a fair trial, case law, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights, Constitution, criminal procedure

Obsah

Obsah	1
Seznam použitých zkratk	3
Úvod	4
1 Pojem práva na spravedlivý proces	5
1.1 Obecné požadavky	6
1.1.1 Právo na přístup k soudu	6
1.1.2 Nezávislý a nestranný soud zřízený zákonem	6
1.1.3 Veřejné řízení a vyhlášení rozsudku	7
1.1.4 Přiměřená délka řízení	7
1.2 Požadavky kladené na řízení o trestním obvinění	8
1.2.1 Presumpce nevinny	8
1.2.2 Právo na seznámení s obviněním	8
1.2.3 Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby	9
1.2.4 Právo na obhajobu	9
1.2.5 Právo na výslech svědků	10
1.2.6 Právo na tlumočníka	10
2 Prameny na tuzemské úrovni	11
2.1 Ústava ČR	11
2.2 Listina základních práv a svobod	11
2.3 Trestní řád	11
2.4 Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob	12
2.5 Zákon o obětech trestných činů	12
2.6 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže	12
3 Vybrané aspekty práva na spravedlivý proces	14
3.1 Přístup k soudu	14

3.2	Nezávislost soudu.....	14
3.3	Presumpce nevinny	15
3.4	Zásady ústnosti řízení.....	15
3.5	Zásada bezprostřednosti řízení.....	16
3.6	Právo být seznámen s obviněním.....	16
3.7	Právo na obhajobu.....	17
3.8	Přiměřený čas k přípravě obhajoby.....	17
3.9	Zásada procesní rovnosti zbraní.....	17
3.10	Zásada volného hodnocení důkazů.....	19
3.11	Právo na tlumočníka	19
3.12	Veřejnost řízení.....	20
3.13	Rychlost řízení.....	21
3.14	Práva poškozených	22
4	Úvahy <i>de lege ferenda</i>	23
	Závěr	24
	Seznam použitých pramenů	25
	Právní předpisy.....	25

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
LZPS	Listina základních práv a svobod
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
PO	Právnícká osoba
SSZ	Zákon o soudech a soudcích
TOPOZ	Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TŘ	Zákon o trestním řízení soudním (trestní řád)
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
ÚS	Ústavní soud
Ústava	Ústava České republiky
ZOTČ	Zákon o obětech trestných činů
ZSM	Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže

Úvod

Spravedlnost je těžko uchopitelný abstraktní pojem, který s dobou mění svůj obsah a který si každý jedinec vykládá dle svých zkušeností, či zcela utilitárně dle svých aktuálních. Za spravedlivý výsledek považuje průměrný občan zpravidla ten výhodný pro svou osobu.

Naproti tomu *fair play* je široce známý a obecně srozumitelný sportovní pojem, ačkoliv neformální a jen omezeně - společenským tlakem - vynutitelný. A to jsme již jen kočičí skok od právního termínu spravedlivý proces (*fair trial*).

Přestože Česká republika bezesporu je demokratickým právním státem, není bezpředmětné zabývat se spravedlivým trestním procesem, státní moc je totiž vždy silnější a mocnější než občan. Zvláště pak občan čelící trestnímu obvinění, ještě více pak občan navíc omezený na svobodě. Zpravidla též tenduje ke stále širšímu uplatňování moci a zasahování do života občanů. Vždy je prostor pro zlepšení a zdokonalení postupů, tak aby více odpovídali prvotním ideálům. Spravedlivý (trestní) proces je v samém základu dalších lidských práv, protože skrze veřejný proces garantuje přístup k těmto dalším právům a tedy jejich úspěšné hájení. Navzdory své důležitosti nemá explicitní zákonnou definici.

Vzhledem ke svému historickému vývoji a dovození pojmu *fair trial* z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod pomocí judikatury Evropského soudu pro lidská práva jde o entitu rozsáhlou a vzájemně provázanou. Ovlivňující tuzemské právo zprostředkovaně.

Cílem práce je popsat úpravu práva na spravedlivý proces v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a příslušné judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Začnu u požadavků společných pro civilní i trestní řízení a pokračovat budu k úpravě specificky trestní. V dalším oddíle se zaměřím na právo na spravedlivý proces v tuzemské úpravě, kde též výslovná definice neexistuje, tvoří je elementy zakotvené především v Listině základních práv a svobod a Ústavě. Dále popíši a rozeberu vybrané aspekty českého trestního řízení a navazujících zákonů. Přičemž budu postupovat od zákonů obecných ke speciálním, pomůckou mi budou především komentáře k příslušným mezinárodním smlouvám. Samozřejmě neminu aplikaci sledovaného prvku v rozhodovací praxi tuzemských soudů. Dojde na krátké zhodnocení aktuální úpravy i úvahy *de lege ferenda*, především vzhledem k návrhu nového trestního řádu.

1 Pojem práva na spravedlivý proces

Spravedlnost je Právo na spravedlivý proces jedním ze základních pilířů právního řádu každého demokratického státu, který občanům garantuje nezávislou a nestrannou soudní moc.¹

Explicitní definici práva na spravedlivý proces v českém právu nenalezneme, jedná se o termín konstruovaný judikaturou Evropského soudu pro lidská práva na základě požadavků Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Termín byl poprvé použit v rozhodnutí ve věci *Golder proti Spojenému království*².

Vzhledem k různosti právních úprav členských zemí Úmluvy a vyplývajícimu množství rozdílů se ESLP uchýlil k autonomní definici pojmu trestní obvinění a to v případě *Engel a ostatní proti Nizozemsku*³:

Prvním kritériem pro posouzení skutku je jeho úprava v právu země, jejíž proces je předmětem stížnosti. Nepatří-li posuzovaný skutek v domácím právu do trestního řízení, postupuje se druhým krokem. V něm se posuzuje, je-li povaha deliktu spíše odstrašující a trestající, než kompenzační. Posuzuje se šířka okruhu potenciálně dotčených osob, trestní povaha řízení či hrozícího trestu, závislost uložení trestu na zavinění podezřelého a srovnání s klasifikací obdobného skutku v jiných členských státech Úmluvy. Třetím krokem je posouzení přísnosti trestu, mezi trestní patří všechna ta, jejichž důsledkem je odnětí svobody, leda by povaha, délka trvání či forma výkonu nebyla odsouzenému příliš na újmu⁴.

Krátce předestřený způsob posuzování pojmu trestní obvinění pomáhá nejen překonávat rozdíly, ale zabraňuje i utíkání některých skutkových podstat z vnitrostátních úprav trestního řízení do např. řízení správního a tím efektivněji brání širší práva občanů přichystaná pro řízení trestní.

¹ KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3. s. 573

² Rozsudek ESLP ve věci *Golder proti Spojenému království* ze dne 21. února 1975, stížnost č. 4451/70. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 11. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57496>

³ Rozsudek ESLP ve věci *Engel a ostatní proti Nizozemsku* ze dne 8. června 1976, stížnosti č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 530/72. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

⁴ MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 576 s. ISBN 978-80-7357-748-3. s. 53-55.

1.1 Obecné požadavky

Čl. 6 odst. 1 Úmluvy obsahuje obecné požadavky na spravedlivé řízení. Na tento základ navazují odst. 2 a 3 čl. 6 Úmluvy obsahující již specificky trestní požadavky. V souhrnu pak tyto obecné a specifické požadavky společně s rozhodovací praxí ESLP generují právo na spravedlivý proces.

1.1.1 Právo na přístup k soudu

Prvním dílčím právem, bez kterého by žádná další neměla smysl a bez něhož by jen těžko mohlo být řeči o spravedlivém procesu je zajištění přístupu k soudu. právo na vznik procesu dle čl. 6. odst. 1 Úmluvy. Toto právo samozřejmě není bezbřehé, nelze se ho dovolávat po uplynutí zákonné promlčecí lhůty⁵. Státu je kladeno za povinnost vytvářet a kontrolovat soustavu soudů pracující v režimu spravedlivého procesu⁶.

Naplnění práva na přístup k soudu je zabezpečeno, že fyzická i právnická osoba ať už v jakémkoliv postavení se může domáhat svých práv. Především půjde o práva účastníků řízení a zabezpečení řádného rozhodování o dílčích otázkách během trestního procesu.

1.1.2 Nezávislý a nestranný soud zřízený zákonem

Dalším požadavkem Úmluvy na spravedlivé projednání je nezávislost a nestrannost soudu, který by měl být zřízen na základě zákona. Nezávislostí se rozumí odvislost soudu od vůle a moci především zástupců a orgánů moci výkonné, zákonodárné, stran sporu, nebo jakékoliv jiné. Rozsudek Bryan proti Spojenému království⁷ požadavek hodnotí prizmatem vyvážení následujících bodů:

- způsob ustavování členů soudního orgánu
- délka a obnovitelnost funkčních období
- záruky proti vnějším tlakům
- vnější dojem nezávislosti

Nezávislost je tedy otázkou materiálního zabezpečení a vnějšího izolování výkonu funkce soudu; nestrannost pak má význam především vnitřní, jde o osobní postoj soudce ve věci. ESLP ve své judikatuře odlišuje subjektivní test, spočívající v posuzování aktuálního

⁵ Rozsudek ESLP ve věci *Stubblings a ostatní proti Spojenému království* ze dne 22. 10. 1996, stížnosti č. 22083/93 a 22095/93. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

⁶ Rozsudek ESLP ve věci *Delcourt proti Belgii* ze dne 17. ledna 1970, stížnost č. 2689/65. In: *HUDOC* [právní informační systém] cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

⁷ Rozsudek ESLP ve věci *Bryan proti Spojenému království* ze dne 22. 11. 199, stížnost č. 19178/91. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

nastavení soudce ve věci, testovaný propadne, vzbudil-li během jednání ve stranách⁸ či veřejnosti oprávněné pochybnosti o své nestrannosti⁹.

Naproti tomu objektivní test spočívá v podložených pochybách o nestrannosti konkrétního soudce, jednání - zpravidla minulé - které pro aktuální případ soudce jako nestranného u stran či veřejnosti objektivně předem zpochybňuje¹⁰.

1.1.3 Veřejné řízení a vyhlášení rozsudku

V druhé větě odst. 1 čl. 6 klade Úmluva požadavek na veřejné projednávání a vyhlášení rozsudku. Ačkoliv v další části je z kontextu zřejmé že i trestní řízení by mělo být vedeno veřejně, pakliže pro vyloučení veřejnosti třeba jen z části procesu nejsou dány důvody v zájmu mravnosti, veřejného pořádku, národní bezpečnosti v demokratické společnosti, zájmy nezletilých nebo ochrana soukromého života zúčastněných či jiné okolnosti soudem za zvláštní považované.

1.1.4 Přiměřená délka řízení

Záležitost předkládaná nezávislému a nestrannému soudu by měla být projednána v přiměřené lhůtě. Sváří se tak zdánlivě neslučitelné: požadavek na kvalitu soudu a jeho práce s požadavkem na rychlost. Tyto složky spravedlivého procesu by měly být v ideálním poměru. Státům vyplývá povinnost „*zorganizovat svůj soudní systém tak, aby jejich soudy mohly dostát všem požadavkům plynoucím z Úmluvy, včetně povinnosti provést řízení v přiměřené době.*“¹¹

Každý případ je samozřejmě zcela unikátní, v soudní praxi je ESLP jako takové i posuzuje: hodnotí složitost řízení, počet instancí, aktivitu příslušných soudních orgánů i účastníků.

Délka řízení je zvláště citelná v trestním řízení, zvláště je-li subjekt trestního procesu ve vazbě, projednávání a šíření informací má samozřejmě nezanedbatelný vliv na pověst obviněného či obžalovaného a jeho rodinný život.

⁸ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Kyprianou proti Kypru ze dne 15. 12. 2007, stížnost č. 73797/01. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

⁹ Rozsudek ESLP ve věci Buscemi proti Itálii ze dne 16. 9. 1999, stížnost č. 29569/95. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹⁰ Rozsudek ESLP ve věci Ferrantelli a Santangelo proti Itálii ze dne 7. 6. 1996, stížnost č. 19874/92. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹¹ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Sussmann proti Německu ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92, § 55. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57999>

1.2 Požadavky kladené na řízení o trestním obvinění

V čl. 6 odst. 2 a 3 Úmluva stanovuje principy, jež je třeba dodržet, aby trestní řízení bylo možné považovat za spravedlivé. Účelem jednotlivých požadavků je nastolit v trestním řízení velmi důležitou rovnost mezi obžalobou a obhajobou.

1.2.1 Presumpce nevinny

Celý 2. odst. 6. čl. Úmluvy je samostatně věnován presumpci nevinny, stanoví, že každý obviněný z trestného činu se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Jedná se o první specificky trestní odstavec.

Časově začíná doba pro aplikaci presumpce nevinny dle aplikace Úmluvy v případě Engel¹² běžet obviněním a končí až pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Samozřejmě ustanovením není již chráněna osoba usilující o obnovu řízení, které vina zákonným způsobem prokázána byla¹³.

Porušit toto ustanovení nemusí jen policie či soud, ale i jiný veřejný činitel, například ministr vnitra¹⁴. Především by měl každý kdo má co do činění s trestním řízením mít na paměti, co říká Repík: „*Nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevina*“¹⁵.

1.2.2 Právo na seznámení s obviněním

Úmluva pro obviněného vyžaduje neprodlené seznámení s povahou a důvodem obvinění, navíc v jazyce, jemuž obviněný rozumí.

Bez znalosti skutku kladenému obviněnému k tíži se není možno začít účinně bránit. V zájmu rychlosti může být takové sdělení jen ústní¹⁶ a krátké, mělo by však přijít co nejdříve¹⁷, zvláště je-li obviněný zatčen. Podrobnější seznámení s obviněním potřebné pro efektivní budování obhajoby může přijít později¹⁸. Nepominutelnou povinností je provést

¹² Rozhodnutí ESLP ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976, stížnosti č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 530/72. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

¹³ Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti X. proti Německu ze dne 16. 12. 1961, stížnost č. 914/60. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹⁴ Rozsudek ESLP ve věci Allenet de Ribemont proti Francii ze dne 10. 2. 1995, stížnost č. 15175/89. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹⁵ REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. 1. vyd. Praha: Orac, 2002, 265 s. ISBN 80-86199-57-6. s. 176.

¹⁶ Rozsudek ESLP ve věci Kamasinski proti Rakousku ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 9783/82. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹⁷ Rozsudek ESLP ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. 8. 1990, stížnosti č. 12244/86, 12245/86 a 12383/86. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

¹⁸ Rozsudek ESLP ve věci Mattoccia proti Itálii ze dne 25. 7. 2000, stížnost č. 23969/94. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

seznámení v jazyce, jemuž rozumí obviněný¹⁹, nebo alespoň jeho advokát²⁰.

1.2.3 Přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby

Druhým minimálním právem pro obviněné z trestného činu je ve 3. odst. pod písm. b) právo obviněného přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby.

Jelikož řízení by mělo dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy zároveň probíhat v přiměřené lhůtě, je nutno přiměřenost času k přípravě obhajoby posuzovat objektivně a uvážlivě, tedy vzhledem k objemu spisu²¹.

Možnostmi se pak rozumí především přístup obhájce ke spisu a obviněnému a tedy nerušená a dostatečná příležitost k seznámení se s obviněním a plánování obhajoby. Přiměřené možnosti k přípravě obhajoby tedy úzce souvisí s právem pod písm. d) v tomto odstavci, s rovností zbraní. Samozřejmě nemůže být řeči o rovném postavení stran, když jedna není obeznámena s obviněním a spisem²².

1.2.4 Právo na obhajobu

Úmluva každému jedinci čelícímu trestnímu obvinění garantuje jako právo možnost obhajovat se osobně, právo na obhajobu za pomoci obhájce, právo být za jistých okolností zastoupen obhájcem bezvýhradně a bezplatně. Obhájce je pro obviněného právního laika podstatným především jako průvodce trestním právem, jeho úkolem je kromě právní rady klientovi především bdělost nad procesní správností a je zárukou rovnosti zbraní (viz dále) a to v zájmu klienta i veřejnosti, jež sleduje proces. Tato práva jsou podstatná především v počáteční, předsoudní fázi, kdy jsou shromažďovány stopy a důkazy, vyslýchání svědci.²³

Obhájcem je zabezpečena, jak ostatně potvrzují i mnohé rozsudky, možnost obviněného stěžovat si na podmínky ve vazbě²⁴, efektivně čelit převaze aparátu a vynuceným výpovědím²⁵ či doznáním²⁶. Dále byly soudem samozřejmě stanoveny limity pro počet obhájců,

¹⁹ Rozsudek pléna ESLP ve věci Brozicek proti Itálii ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 10964/84. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

²⁰ Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti X. proti Rakousku ze dne 29. 5. 1975, stížnost č. 6185/73. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

²¹ Rozsudek ESLP ve věci Khodorkovskiy and Lebedev proti Rusku ze dne 25. 7. 2013, stížnosti č. 11082/06 and 13772/05. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122697>

²² MOLEK, 2012, op. cit., s. 369

²³ MOLEK, 2012, op. cit., s. 372

²⁴ Zpráva EKLP ve věci Can proti Rakousku ze dne 12. 7. 1984, stížnost č. 9300/81. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

²⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Öcalan proti Turecku ze dne 12. 5. 2005, stížnost č. 46221/99. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

²⁶ Rozsudek ESLP Magee proti Spojenému království ze dne 6. 6. 2000, stížnost č. 28135/95. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

vybírání si obhájce a jeho změny.

1.2.5 Právo na výslech svědků

Ve 3. odst. pod písm. d) se nachází požadavek na právo předvolat a vyslýchat svědky obhajoby za stejných podmínek jako svědky obžaloby. „*Rovnost zbraní je tak vlastně konkrétním odrazem rovnosti lidí v právu na spravedlivý proces.*“²⁷

Obě strany sporu tak mají mít dostatečnou možnost nejen předvolávat svědky a pouze nezávislé znalce²⁸, seznámit se s důkazy a vyjádřit se k nim²⁹. Rovný by měl být i čas pro předkládání podání³⁰.

1.2.6 Právo na tlumočnicka

V čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy vyžaduje pro obviněného bezplatnou pomoc tlumočnicka, „*jestliže nerozumí jazyku používanému před soudem nebo tímto jazykem nemluví*“. Obviněnému je tak pro případ že by neznal jazyk soudu zajištěna srozumitelnost, tedy *de facto* možnost efektivně se účastnit a tedy využívat svých dalších práv.

Pro trestní řízení je tlumočnick přídělován bezplatně, bez ohledu na zkoumání objektivních možností obviněného, rozhodující je jednoduše potřeba; vzhledem k výše popsané autonomní definici trestního obvinění se tento stav dotýká v některých případech i správního trestání³¹.

Jazyk, který obviněný sdělí, nemusí být jeho rodným³², může jít o jakýkoliv jiný jazyk, jemuž třeba i méně dokonale rozumí³³, zároveň ESLP nevyžaduje překládání veškerých dokumentů³⁴, či simultánní tlumočení soudního jednání, i lingvistická pomoc tlumočnicka je shledávána v odůvodněných případech dostatečnou.³⁵

²⁷ MOLEK, 2012, *op. cit.*, s. 236.

²⁸ Rozsudek ESLP ve věci Sara Lind Eggertsdottir proti Islandu ze dne 5. 7. 2007, stížnost č. 31930/04. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

²⁹ Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Jasper proti Spojenému království ze dne 16. 2. 2000, stížnost č. 27052/95. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³⁰ Rozsudek ESLP ve věci Platakou proti Řecku ze dne 11. 1. 2001, stížnost č. 38460/97. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³¹ Rozsudek ESLP ve věci Oztürk proti Německu ze dne 21. 2. 1984, stížnost č. 8544/79. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³² Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti ve věci Bideault proti Francii ze dne 1. 10. 1986, stížnost č. 11261/84. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³³ Rozsudek ESLP ve věci Cuscani pro Spojenému království ze dne 24. 9. 2002, stížnost č. 32771/96. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³⁴ Rozsudek ESLP ve věci Kamasinski proti Rakousku ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 9783/82. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

³⁵ Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti ve věci Husain proti Itálii ze dne 24. 2. 2005, stížnost č. 18913/03. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

2 Prameny na tuzemské úrovni

Pozitivně právní rámec právu na spravedlivý proces v českém právu zakládá takzvaný ústavní pořádek, první zákon demokratického právního státu, tedy Ústava a zákon druhý, Listina základních práv a svobod. V obou předpisech jsou zachyceny jednotlivé aspekty práva na spravedlivý proces, které jsou dále rozváděny zákonnou úpravou nižší právní síly.

2.1 Ústava ČR

Ani v Ústavě se nenachází explicitně pojednané právo na spravedlivý proces, ovšem několik požadavků se nachází v čl. 90 a 96. Ústava řeší v Hlavě čtvrté především podobu a rozvržení moci soudní.

2.2 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod neobsahuje zmínku o spravedlivém procesu, pouze upravuje jeho jednotlivé aspekty ve své hlavě V., Právo na soudní a jinou právní ochranu, čl. 36-40.³⁶

2.3 Trestní řád

Základním pramenem českého trestního práva procesního je trestní řád³⁷. Tento předpis upravuje trestní řízení v návaznosti na základní předpis trestního práva hmotného, trestní zákoník³⁸, který chrání práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy vypočtenými v něm taxativně. Trestní právo hmotné i procesní jsou součástí veřejného práva, příslušné normy mají zavazující charakter.

Výchozími principy trestního řízení jsou základní zásady trestního řízení. Zákonodárce zde sumarizuje svůj všeobecný politický a filosofický přístup, základní zásady se úzce dotýkají práva na spravedlivý proces³⁹. Zásady mají na rozdíl od konkrétní právní normy obecný charakter, míra jejich uplatnění a dodržení je otázkou provedení konkrétního právního

³⁶ Stanovisko Pléna Ústavního soudu ČR ze dne 25.10. 2005, sp. zn. Pl.ÚS -st. 20/05. [cit. dne. 12. 2. 2016]
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>

³⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 3. vydání*. Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1 s. 131.

úkonu⁴⁰.

Všechny zásady jsou obsaženy v § 2 TŘ, v následující části rozeberu, která zaručuje práva na spravedlivý proces požadované Úmluvou zrcadlí jednotlivé aspekty základních zásad trestního řízení, či jiné části TŘ, včetně návaznosti na ústavní pořádek a judikaturu především Ústavního soudu.

2.4 Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob

Dalším speciálním zákonem odchylně od TŘ upravujícím trestní řízení je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob⁴¹.

2.5 Zákon o obětech trestných činů

Poměrně nedávno se součástí českého trestního řízení stal zákon upravující postavení obětí trestných činů⁴². Tento zaručuje kromě jiného především rámec pro bezplatnou odbornou pomoc a pomoc peněžitou vyplácenou státem bez ohledu na výsledek samotného trestního řízení, upravuje poskytování informací a zaručuje ochranu identity oběti. Klade si za cíl především usnadnit život obětem a zabránit jejich sekundární viktimizaci.

2.6 Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

Účinný od 1. 1. 2004 je součástí tuzemského právního řádu Zákon o soudnictví ve věcech mládeže⁴³. Coby *lex specialis* (§ 1 odst. 3) upravujícím odchylně od TŘ a dalších obecných právních předpisů trestní řízení pro skutky spáchané zvláštním subjektem: dětmi nebo mladistvými. Dítětem se rozumí osoba, jež v době skutku nedovršila patnáctý rok věku a její skutek se nazývá „čin jinak trestný“. Mladistvým pak osoba dovršivší patnáctý rok věku, ale dosud nepřekročivší rok osmnáctý, jí spáchaný skutek se bude nazývat provinění.

Oproti Úmluvě a TŘ požaduje tento předpis v zájmu nápravy, předcházení a zamezení páchaní trestných činů dětmi a mladistvými hned několik odlišností.

Asi nejsilnější je úprava zásady principu legality vytvořením podmínek pro odstoupení od trestního stíhání dle § 70, § 71 TŘ. Veřejný zájem na potrestání vzhledem k zájmu na

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 1999, 403 s. ISBN 80-859-6389-2. s. 44.

⁴¹ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

⁴² Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

⁴³ Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

nápravě mladistvého, obnovení narušených sociálních vztahů a předcházení dalším protiprávním činům ustupuje, jde o projev zásady zvláštního přístupu k projednání trestních věcí mladistvých (§ 3 odst. 4 TR).

Modifikace zásady veřejnosti je zásada ochrany soukromí a osobnosti mladistvého (§ 3 odst. 5 SVM). Projevem této zásady jsou především možnost utajení informací týkajících se provinění mladistvého až do samotného závěru trestního řízení pravomocným rozhodnutím (§§ 52 a 53). Dále zákaz zveřejňování jakýchkoliv informací umožňujících mladistvého identifikovat.

Zvláštní požadavky klade na ochranu osobních údajů a osobnosti osob mladších 18 let. Domnívám se, že podmínky poskytované těmto speciálním pachatelům, jež mají za úkol chránit jeho nápravu, zhusta hatí jakékoliv informování o případu. Ačkoliv nejsou zveřejňovány fotografie a celá jména, v době množství veřejných rejstříků a možností vyhledávání a porovnávání dat ukládaných na internetu je možno spolehlivě identifikovat přinejmenším osoby z okolí takového pachatele, což záměru zákona neprospívá.

Nejpatrnějším zvýhodněním mladistvých je obhajoba požadovaná v § 42 odst. 2-4 ZSVM zajištěná již pro jakýkoliv vyšetřovací úkon. Přičemž judikaturou bylo dovozeno, že dítě musí být zastupováno vždy advokátem, nikoliv zplnomocněným advokátním koncipientem⁴⁴.

Domnívám se, že soudce by měl dostat možnost vlastního širšího posouzení „s přihlédnutím k věku a rozumové a mravní vyspělosti“ dle § 3 odst. 4 ZSM a dle toho patřičné diskrece i při uložení opatření.

Požadavky na nezávislý a nestranný soud jsou dále propracovávány v § 4 požadujícím pro soudnictví ve věcech mládeže zvláštní soud – soudy pro mládež. Domnívám se, že specializovaní soudci a senáty dovedou lépe naplnit veškeré speciální požadavky tohoto zákona a tak napomohou nápravě mladistvých a jejich vztahů a spíše zamezí opakování protiprávních činů, tedy úspěšněji naplní účel zákona.

Specifická je též zásada spolupráce se orgánem sociálně-právní ochrany dětí (§ 3 odst. 4, třetí věta), tato má za cíl větší kontrolu a další podporu potřebných rodin.

⁴⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. srpna 2008, sp. zn. I ÚS 806/2008. [cit. 21. 3. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-806-08_1

3 Vybrané aspekty práva na spravedlivý proces

Výše jsem uvedl, že není jediná definice práva na spravedlivý proces, v pramenech mezinárodních, ani tuzemských. V následující části se bude blíže zabývat popisem a hodnocením jednotlivých vybraných elementů práva na spravedlivý proces, jak jsou vykládány především v domácí judikatuře.

3.1 Přístup k soudu

Čl. 40 odst. 1 LZPS a 2. věta čl. 90 Ústavy zní stejně: „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“ Prameny nejvyšší právní síly tedy definují, kdo je příslušný rozhodovat o trestním obvinění.

Toto trestní obvinění k soudu svou žalobou přináší jedině státní zástupce dle § 2 odst. 3 TR – zásady legality -, kterážto je projevem zásady oficiality v následujícím odst. 4. Každé trestní obvinění, o kterém se dozví státní zástupce, by se mělo dostat před soud, překážkou jsou ustanovení zákona, jež stíhání vylučují, či schválená mezinárodní smlouva.

V českém trestním právu neexistuje soukromá trestní žaloba, nejsou ani jiné zvláštní soudy, jež by rozhodovali o trestních obviněných. Ovšem skrze výše předestřené rozhodnutí ESLP ve věci *Engel a ostatní proti Nizozemsku* pod ochranu vyhrazenou pro trestní obvinění spadají i deliktní jednání postihovaná pořádkovou pokutou⁴⁵, je jim tedy zabezpečen soudní přezkum⁴⁶.

Pod právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS přirozeně spadal i čerstvý případ neoprávněně vydaného rozhodnutí o zničení zabavených rostlin konopí, kdy si právo na vydání rozhodnutí přisvojil státní zástupce, přičemž příslušnost rozhodovat náležela pouze soudci⁴⁷.

3.2 Nezávislost soudu

Nezávislost znamená především oproštění subjektu od vnějšího vlivu či nátlaku, především ze strany jiné složky státní moci⁴⁸. ESLP akcentuje nezávislost na moci výkonné ve svých rozhodnutích, stejně tak Ústavní soud. V České republice jsou požadavky na nezávislost osudů obzvláště důležité vzhledem ke zkušenostem s podřízeností soudců dohledu generálního

⁴⁵ Rozsudek NSS ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 5 As 39/2010. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z:

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0039_5As_1000_151310af_4d7b_4ed5_bb1e_9c15a83af1f2_prevedeno.pdf

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 15/04. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z:

<http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-04>

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. III. ÚS 2778/15. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z:

http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2778-15_1

⁴⁸ KOLBA, Jan. *Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?* Právní rozhledy 2007, č. 23, s. 860-863. ISSN 1210-6410. s. 861.

prokurátora a jiným narušením spravedlnosti procesu v dobách předlistopadových⁴⁹.

Požadavek Úmluvy na nezávislost soudu v českém právním řádu odráží Ústava v čl. 81, 82 a 91 až 96, konkrétní organizaci soudnictví s pojistkami spravedlnosti procesu pak zákon o soudech a soudcích⁵⁰. Historicky je pro české území důležité i zakotvení v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (čl. 14), protože na tento ratifikovaný avšak vnitrostátně nedodržovaný dokument se odvolávala protirežimní Charta 77.

Konkrétní provedení požadavků Úmluvy je ve jmenování soudců bez časového omezení (čl. 93 odst. 1 Ústavy, § 61 odst. 1 SSZ), neodvolatelnosti a nepřeložitelnosti soudce (čl. 82 odst. 2 Ústavy, § 72 a 73 SSZ), v zásadě nezávislosti a nestrannosti soudců a jejich vázanosti jen zákonem (čl. 82 odst. 1 a čl. 95 Ústavy, čl. 36 odst. 1 LZPS, § 79 SSZ) a konečně v zásadě, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (čl. 38 odst. 1 LZPS, § 41, 42 a § 44 odst. 1 SSZ).

3.3 Presumpce nevinny

V čl. 40 odst. 2 LZPS i § 2 odst. 2 TŘ je vznášen požadavek na nahlížení na obviněného jako na nevinného, dokud není pravomocným rozsudkem za vinného prohlášen. Není možné učinit závěr o vině obviněného, dokud není pravomocně odsouzen, a to ani za jiný skutek⁵¹.

Aspektem presumpce nevinny je zásada *in dubio pro reo*: „Ze zásad hodnocení důkazů (§ 2 odst. 5 a 6 TŘ) a ze zásady presumpce nevinny vyplývá, že jsou-li možné dva či více výkladů provedených důkazů, nelze učinit zjištění, které nejvíce zatěžuje obviněného.“⁵² Tato maxima nebyla dodržena například v rozhodnutích zrušených nálezem III. ÚS 2065/15, kdy nebyla obecnými soudy dodržena „povinnost při rozhodování o vině zvažovat též takovou verzi případu, která důvodně připouští, že vzhledem ke skutkovým okolnostem případu mohlo dojít ke způsobení škodlivého následku bez zavinění.“⁵³

3.4 Zásady ústnosti řízení

Upravená v Ústavě čl. 96 odst. 2 a TŘ § 2 odst. 11 předpokládá ústní vedení procesu, úzce souvisí se zásadou veřejnosti a následující zásadou bezprostřednosti. Důkaz výpovědi svědka,

⁴⁹ srov. KÜHN, Zdeněk. Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace. Analýza postkomunistické právní krize. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, 201 s. ISBN: 807-179-429-5.

⁵⁰ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. I.ÚS 1965/15 [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2016/I_US_1965_15_an.pdf

⁵² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. IV.ÚS 137/05 [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-137-05>

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15. [cit. 25. 6. 2016]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2065-15_2

znalce a obviněného je prováděn zpravidla tak, že se tyto osoby vyslychají. Umožněno je tak uplatňování práv stran dle oddílu čtvrtého TŘ.

Domnívám se, že narušením zásady ústnosti je institut trestního příkazu (§ 314e a násl. TŘ), protože se hlavní líčení vůbec nekoná. Na druhou stranu existuje možnost obviněného svá práva zachovat a pro hlavní líčení optovat podáním odporu (§ 314g odst. 2 TŘ). Tato možnost je samozřejmě časově omezena. Avšak podání odporu může být úspěšné i později, než předepisuje zákon, byl-li obviněný uveden do nápadně nevýhodných podmínek⁵⁴. K tomuto konkrétnímu rozhodnutí se ještě níže vrátím.

3.5 Zásada bezprostřednosti řízení

„Při rozhodování v hlavním líčení (...) smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.“ (§ 2 odst. 12 TŘ)

Soud má za povinnost bezprostředně se seznámit se všemi důkazy potřebnými pro rozhodnutí. Nesmí být přihlíženo k jakýmkoliv důkazům provedeným mimo dokazování v hlavním líčení (§ 220 odst. 2). Zároveň se nesmí měnit obsazení soudu (§ 202 odst. 1, § 234 odst. 1 a § 242 odst. 1 TŘ) a v zájmu uchování čerstvého dojmu z provedených důkazů by řízení mělo být přerušováno jen výjimečně.

Výjimkou ze zásady bezprostřednosti i výše zmíněné zásady ústnosti je institut dohody o vině a trestu (§ 175a, 314o), pro tuto možnost se ovšem obviněný musí rozhodnout sám. Takový obviněný se tedy připraví o zásadní procesní práva, zpravidla tak jistě neučiní bez znalosti důkazní situace, či vědom si svých činů.

3.6 Právo být seznámen s obviněním

Požadavek Úmluvy v čl. 6. odst. 3 písm. a) se nechá pouze odvodit z požadavku na čas a možnost k přípravě obhajoby a obhájce v čl. 40 odst. 3. V TŘ je stanovena OČTŘ povinnost oznámit obvinění před prvním výsledkem spolu s poučením o právech v § 91 odst. 1, přičemž doručení usnesení o zahájení trestního stíhání se řídí § 160. Dostatečnou možností k seznámení s obviněním tedy nebude, když jeden den bude doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání a zároveň výzva k dostavení se k výsledku. Takový obviněný nemá dostatečnou možnost seznámit se s obviněním a připravit se na výsledek⁵⁵.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV.ÚS 2443/14. [cit. 23. 5. 2016]

Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-2443-14_1

⁵⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2005, sp. zn. IV.ÚS 31/05. [cit. 23. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-31-05>

3.7 Právo na obhajobu

Požadavek přiměřeného času a možností k přípravě obhajoby, možnost obhajovat se osobně, zvoleným advokátem, nebo povinnost státu advokáta bezplatně zajistit podobně jako Úmluva upravuje i LZPS v čl. 40 odst. 3, podobně MPOPP v čl. 14 odst. 3, písm. b) a d).

V zásadách TŘ požadavek upravuje § 2 odst. 13, ustanovení za subjekt svého zájmu považuje „osobu, proti níž se řízení vede,“ tedy nejen obviněného, ale i osobu podezřelou ze spáchání trestného činu. V tomto smyslu je tedy zaručení práv širší. Taková osoba musí být poučena o svých právech (§ 33 TŘ), včetně možnosti zvolit si obhájce, a musí jí být umožněno svých práv využívat.

3.8 Přiměřený čas k přípravě obhajoby

Kromě Úmluvy v čl. 6 odst. 3 písm. b) je toto právo upraveno i v MPOPP v čl. 14 odst. 3. písm. b), v Listině pak v čl. 40 odst. 3.

Trestní řád se časem k přípravě obhajoby zabývá obecně v § 33 odst. 1, stanovuje právo vyjádřit se ke skutečnostem, což nejde bez jejich znalosti a radit se s obhájcem, a konkrétně § 166, když stanovuje policejnímu orgánu po skončení vyšetřování za povinnost umožnit obviněnému a obhájci v přiměřené době prostudovat spisy.

I v domácí judikatuře bylo nutné stanovit, co je dostatečný čas vzhledem k objemu spisu⁵⁶ a že by měl být zachováván určitý postup a návaznost kroků, že nejde zároveň zaslat usnesení o zahájení trestního stíhání, předvolání k výslechu a oznámení o možnosti prostudovat si spis⁵⁷.

Zajímavý a typický je případ IV. ÚS 2443/14⁵⁸, kdy se Ústavní soud zastal stěžovatelky zadržené ve vazbě, která ve stresu přijala trestní příkaz, aniž by byla řádně poučena, natož zastoupena advokátem, čímž se velmi citelně protože neinformovaně připravila o práva a možnosti další procesní obrany.

Možnosti k přípravě obhajoby jsou upraveny v již zmíněném § 33 odst. 1 TŘ, kdy se jedná především o naplnění podmínky tajnosti porady obviněného s obhájcem.

3.9 Zásada procesní rovnosti zbraní

V demokratické společnosti jsou si všichni rovni, jak v čl. 1 LZPS definuje ústavodárce,

⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. II.ÚS 597/06. [cit. 23. 3. 2016]
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-597-06>

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2005, sp. zn. IV.ÚS 31/05. [cit. 23. 3. 2016]
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-31-05>

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV.ÚS 2443/14. [cit. 23. 5. 2016]
Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-2443-14_1

odrazem v trestním řízení je pak čl. 37 odst. 3: „*Všichni účastníci jsou si v řízení rovni.*“ Dále obdobný požadavek v § 4 SSZ: „*Před soudem jsou si všichni rovni.*“ V trestním řádu upraven explicitně v prominentním § 2, pouze odst. 5 TŘ: „*V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy.*“

Původcem a pánem sporu v českém trestním řízení je státní zástupce, proto rovnost zbraní konkretizuje blíže § 33 TŘ upravující práva obviněného a § 215 TŘ upravující součinnost stran při dokazování. Obviněný tak má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich, soud se s navrhovanými důkazy musí spravedlivě vypořádat⁵⁹.

Spolehlivé zjištění skutkového stavu věci nebylo provedeno v případě popsaném v rozhodnutí I. ÚS 368/15⁶⁰, kdy OČTŘ ignorovaly námitky k zajištění účetní evidence dle pokynů obviněné, tedy způsobem zajišťujícím i informaci o úpravách v počítačovém systému, nikoliv pouhé výstupy. Dále i výslechy svědků, nejen pouhé doklady z účetní evidence. Tento případ vykazuje mnohou shodu s věcí pana Balšána přednesenou před ESLP odsouzeného na základě svědectví, které nebylo provedeno před soudem⁶¹.

Práva zajištěná stranám u soudu zahrnují nejen státního zástupce, obžalovaného, jeho obhájce a zákonného zástupce, ale i osobu zúčastněnou, poškozené a jejich zmocněnce. Účast těchto dalších stran a rovné uplatnění jejich práv pomáhá dále objasňovat skutek, jeho další vlastnosti, nejen ty sledované státním zástupcem a soudem; účast poškozeného neslouží pouze k naplnění práva na náhradu škody⁶².

Nyní se ještě vrátím do stadia předsoudního: OČTŘ mají širší pravomoci a oprávnění pro zjišťování informací v přípravném řízení. V § 2 odst. 5 se jim ukládá zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností, ani doznání nezavazuje povinnosti přezkoumat skutkové okolnosti případu a především „*i bez návrhu stran stejně pečlivě [objasňují] okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.*“

Teoreticky tento požadavek zní vzletně, ovšem pochybuji, že existuje myslivec, který svého psa dokáže poslat dvěma směry zároveň... Samozřejmě by nad věcí měl bdít státní zástupce, ve fázi před podáním obžaloby nestranný, dozorující.

Podstatnější součástí práva na spravedlivý proces tak bude spíše rovný přístup

⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2001, sp. zn. IV.ÚS 463/2000. [cit. 23. 3. 2016]

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-463-2000>

⁶⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2016, sp. zn. I.ÚS 368/15. [cit. 23. 3. 2016]

Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-368-15_1

⁶¹ Rozsudek ESLP Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006, stížnosti č. 1993/02. In: HUDOC [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

⁶² Nález pléna Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. Pl.ÚS 6/2000. [cit. 23. 3. 2016]

Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-6-2000_1

obviněného a jeho obhájce do spisu, tedy ke stopám a skutečnostem zde shromážděným, potenciálním důkazům, jež mají přijít k soudu. Možnost seznámit se s nimi, podrobit je vlastnímu zkoumání je zvláště důležitá, pokud jsou tyto ve prospěch obviněného. Samozřejmě lze některé informace a například utajované skutečnosti před obviněným omezit, ale toto musí být řádně odůvodněno. Ne vždy se takový postup v praxi daří⁶³, nejvíce závažným a pobuřujícím je na jednom z Vučkou popisovaných případů odnětí práva na přístup k důkazu jeho absolutní neodůvodněnost.

3.10 Zásada volného hodnocení důkazů

Ačkoliv nemá přímý vztah s Úmluvou, domnívám se, že zásada volného hodnocení důkazů obsažená v § 2 odst. 5 má úzký vztah s rovností zbraní. Další fází po přístupu k důkazům, navrhování, zkoumání a vyjádření stranami je posuzování – ať již OČTŘ – či v soudním stadiu samotným soudem. „*Hodnocení důkazů je dovršením procesu dokazování.*“⁶⁴ Není přikázáno jaká míra či kolik důkazů jakého druhu má být shromážděno, vždy musí být zhodnoceny okolnosti případu, pak i závažnost a pravdivost a zákonnost každého důkazu. OČTŘ či soud však nemohou postupovat nahodile a libovolně. Postup a vyhodnocení důkazů musí být pro případný přezkum logicky a přesvědčivě odůvodněn. Každý OČTŘ v jakémkoliv fázi trestního řízení provádí vlastní hodnocení důkazů, ani nižší soudní instance nejsou vázány názorem soudu nadřízeného – však nižší soud byl přímým svědkem projednávání.

Výjimkou z této zásady je dohoda o vině a trestu. Obviněný prohlašuje, že uvedený skutek spáchal a přijímá dohodnutý trest schválený soudcem.

3.11 Právo na tlumočnicka

V § 2 odst. 14 TŘ stanovuje, že OČTŘ vedou řízení a svá rozhodnutí vyhotovují v českém jazyce. Každý kdo prohlásí, že český jazyk neovládá, má právo používat svého mateřského jazyka, nebo jiného jazyka, jež uvede, že ovládá. V takovém případě další postup upravuje § 28 TŘ, kdy kromě tlumočení zásadních procesních úkonů překládá i zásadní dokumenty v § 28 TŘ taxativně vyjmenované.

Jak jsem již předestřel, tlumočení umožňuje účastnit se řízení i osobám neovládajícím jednacím jazyk, avšak tohoto institutu se mnozí účastníci dovolávají za účelem prodloužení řízení. Typickým případem kverulace ve věci tlumočnicka je případ žadatele o azyl, jenž ovšem zčistajasna uměl podat žalobu proti rozhodnutí v češtině⁶⁵, či občana slovenské

⁶³ VUČKA, Jan: *Obviněný nemusí znát důkazy; stejně by jim nerozuměl!* [cit. 19. 2. 2016] Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2015/12/jan-vucka-obvineny-nemusi-znat-dukazy_14.html

⁶⁴ JELÍNEK, 2013, *op. cit.*, s. 165

⁶⁵ Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. II.ÚS 186/05. [cit. 19. 2. 2016] Dostupné z:

národnosti, jenž se domáhal překladu slovenských písemností⁶⁶ do českého jazyka. Stejně tak byla zamítnuta žádost obviněného⁶⁷ o změnu tlumočnicka pro jeho údajně příliš těsné vazby na ambasádu země původu, kterými se obviněný, jemuž mělo být tlumočeno, cítil ohrožen.

Dosud užívaný zákon upravující službu tlumočnicka a překladatele⁶⁸ vykazuje silnou zastaralost, a to nejen terminologickou⁶⁹. Další potíží je množství a vytíženost tlumočnicků v některých exponovaných jazycích, což má nezanedbatelný vliv na délku řízení.

3.12 Veřejnost řízení

Právo veřejnosti účastnit se projednávání zakotvil ústavodárce v čl. 96 odst. 2 Ústavy a čl. 38. odst. 2 LZPS. Tuto skutečnost samozřejmě zachycuje i TRŘ a to v § 2 odst. 10 a §§ 199-201, přičemž § 199 odst. 1 výslovně uvádí: „*Hlavní líčení koná soud zásadně veřejně.*“

V § 200 odst. 1 TRŘ jsou specifikovány důvody, za kterých může soud veřejnost vyloučit: ohrožení utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, mravnost, nerušený průběh jednání, bezpečnost nebo jiný důležitý zájem svědků. Může se tak stát po slyšení stran usnesením, jež je třeba veřejně vyhlásit (§ 200 odst. 3), avšak rozsudek je třeba vyhlásit veřejně vždy (§ 200 odst. 2). Všechny důvody jsou v souladu a konformní s Úmluvou, což potvrzuje i judikatura⁷⁰.

Požadavek veřejnosti zachycuje i zákon o soudech a soudcích⁷¹: v § 6 odst. 1 ústnost a veřejnost, v odst. 2 veřejnost vyhlášení rozsudku a především v odst. 3 možnost s předchozím souhlasem uskutečňovat obrazové a zvukové záznamy či dokonce přenosy, samozřejmě není-li to na újmu důstojnosti jednání. Touto možností se zásadně rozšiřuje schopnost veřejnosti účastnit se jednání soudu, byť zprostředkované a s odstupem. Jak shledal Ústavní soud, svévolné omezení možnosti nahrávání je v rozporu s principem veřejnosti soudního řízení⁷².

<http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-186-05>

⁶⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 5 To 76/2013. [cit. 29. 5. 2016] Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/webSpreadSearch

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3077/15-1. [cit. 29. 5. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-3077-15_1

⁶⁸ Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 19. 5. 2016].

⁶⁹ FRYŠTÁK, Marek. Spravedlivý proces a právo na tlumočení a překlad v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2011, roč. 10, č. 2, s. 35-39. ISSN 1213-5313.

⁷⁰ Nález pléna Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl.ÚS 28/04. [cit. 19. 2. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-28-04>

⁷¹ Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. II.ÚS 2672/07. [cit. 26. 3. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2672-07_1

Jistě je možné konstatovat, že možnost veřejnosti být osobně či zprostředkovaně skrze novináře, záznam diváky soudního řízení pomáhá budovat důvěru v instituci soudu a celého trestního řízení.

3.13 Rychlost řízení

Domácí úprava přiměřenosti délky soudního řízení navazující na čl. 6. odst. 1. Úmluvy upravuje LZPS v čl. 38. odst. 2, mluví o zbytečných průtahách. Podobně v zásadě TR v § 2 odst. 4. zákon stanovuje že OČTŘ musí trestní věci projednávat „*urychleně bez zbytečných průtahů.*“ Tato zásada je dále obsažena v § 164 odst. 1., kde se pro policejní orgán stanovuje, že „*postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku činu.*“

Úmluva ani trestní řád samozřejmě neznají sankce za nedodržení těchto svých ustanovení, sankci lze vyvolat jedině skrze stížnost na výkon příslušného pomalu či vůbec činného orgánu k orgánu jemu nadřízenému.

Účastník má možnost své řízení urychlit, podáním stížnosti na průtahy v soudním řízení dle § 164 SSZ. Takové podání by podateli teoreticky nemělo být na překážku a újmu, ovšem stěžovat si na vlastního soudce je přinejmenším netaktické.

Největším zásahem do života obviněného je vzetí do vazby. Nachází-li se obviněný ve vazbě, může žádat o přezkoumání další oprávněnosti svého pobytu za mřížemi (§ 71a TR). Veškeré OČTŘ by měli implicitně pracovat úměrně omezení obviněného na svobodě (§ 2 odst. 4, 2. věta za středníkem), tedy rychle, zároveň jsou povinny průběžně zkoumat oprávněnost vazby a je-li to možné, nahradit ji jiným opatřením (§ 71 TR).

Jistě na mnoha soudech dochází k problémům s průtahy, ovšem tyto se domnívám jsou způsobeny větším množstvím agendy na jedné straně a nemožností soudu pružně reagovat zvýšením počtu soudců a podpůrného personálu. U méně závažné kriminality by se mělo uvažovat v určitém rozsahu o rozšíření prvků oportunity, vymezení postavení státního zástupce jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem, vymezení v přípravném řízení by se mělo využívat více tzv. odklonů, včetně dohody o vině a trestu.

Jak jsem ukázal na několika případech, rychlost trestního řízení je výrazným problémem české justice mnohokrát pranýřovaným i na půdě Evropského soudu pro lidská práva. Spíše však než rušení některých soudních instancí se domnívám bude lepším řešením více podpůrných pracovníků z řad vyšších justičních úředníků. Dále lepší využívání možností, například předvedení nikoliv řádně či pochybně omluveného svědka Policií.

3.14 Práva poškozených

Na základě § 43 TR má člověk poškozený skutkem obviněného právo provádět návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání, vyjádřit se k věci před skončením řízení.

Zároveň do práv poškozeného patří oprávnění navrhnout, aby soud uložil obviněnému náhradu škody, nebo nemajetkové újmy. Důvod pro zařazení rozhodnutí o náhradě škody do trestního řízení je splývání především v rámci dokazování⁷³, čímž jsou naplňovány zásady ekonomie a rychlosti řízení, *de facto* jsou vyřízeny dvě věci naráz.

Avšak ani právo poškozeného domoci se zadostiučinění nekrátí práva pachatele na spravedlnost určení výše způsobené škody. Ústavní soud se zastal pachatele⁷⁴, jemuž byla vyměřena příliš vysoká náhrada škody v případě krádeže elektřiny, určená výpočtem neproporcionálně výhodným pro poškozeného, navíc na základě podzákonného předpisu, vyhlášky. Později v podobném případě⁷⁵ judikoval, že škoda musí být vyčíslena nezávislým znalcem, tak aby byla dodržena zásada rovnosti zbraní, v předmětném případě zjištění výše škody provedla společnost spřízněná s poškozeným.

Vždy musí být nalezena rovnováha mezi ochranou majetku škůdce i poškozeného, nástrojem k tomuto uvážení je test proporcionality, soud musí pamatovat, že funkce adhezního řízení je kompenzační, nikoliv sankční.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní řád, II. Komentář*. 7. vydání, Praha, C.H. Beck, 2013, str. 4720 ISBN 978-80-7400-465-0. str. 2831

⁷⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 668/15. [cit 26. 3. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-668-15_1

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. I.ÚS 3363/14. [cit 26. 6. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3363-14_1

4 Úvahy de lege ferenda

Byla přijata nová podoba trestního práva hmotného, ale na více než přes šedesátkrát novelizovaný zákon z doby předlistopadové upravující jako *lex generalis* trestní právo procesní se dosud nedostalo. Avšak to není jediný problém, zastaralé jsou i další navazující předpisy, například i zákon upravující soudní znalce a tlumočníky by si zasloužil nahrazení.

Domnívám se, že ke zlepšení práva na spravedlivý proces v českém trestním řízení by přispěla větší obecná znalost evropské judikatury. Dříve a pružněji totiž reaguje větší cit pro zásady trestního řízení. Rychlosti trestního řízení by prospělo větší množství personálu na soudech, alespoň některých. Ministerstvo by mělo mít možnost krátkodobě přesunovat zkušený personál mezi soudy, přizpůsobilo by se tak množství pracovníků nápadu případů.

Dále jsem popsal, že soudci by měli mít větší možnost diskrece při ukládání trestů mladistvým.

Závěr

Domnívám se, že právo na spravedlivý trestní definované judikaturou Evropského soudu pro lidská práva je v českém trestním řízení garantováno v evropském kontextu dostačujícím způsobem. Což však neznamená, že v dílčích aspektech nejsou rezervy a prostor ke zlepšení. Na několik takových aspektů jsem se výše pokusil upozornit. V první části práce jsem předesířel způsob úpravy spravedlivého procesu obsažený v Úmluvě, na což jsem navázal popisem a zhodnocením úpravy tuzemské obsažené v ústavním pořádku, trestním řádu a navazujících speciálních předpisech. Předpokládám, že mnohé aktuální teoretické nedostatky českého trestního řízení budou vbrzku odstraněny nahrazením stávajícího trestního řádu z dob budování socialismu silně přepracovaného v časech polistopadových trestním řádem novým, lépe odpovídajícím potřebám již rekonstruovaného trestního práva hmotného. Jak je zřejmé z aktuálně známých skutečností, patrně dojde k přisvědčení právům zúčastněných osob a dalšímu mezinárodním smlouvám. Jistě bude obdobně kvalitně provedena úprava mnoha navazujících zákonů a nařízení.

Velkým problémem nadále zůstává délka soudního řízení, kterou obzvlášť těžce nesou vazebně stíhaní obvinění a obžalovaní, tento problém by měl být řešen používáním alternativních možností.

O spravedlnost procesu v českém trestním řízení kromě výše zmíněných aspektů nemám silnějších obav, snad jen z praxe a každodenní možnosti ztráty zřetele. Každý účastník trestního řízení, tím spíše profesionál, by měl zůstat bdělý, tedy mít na mysli požadavky čl. 6 Úmluvy. Vždyť se nejedná o nic menšího, než rovnost lidí před zákonem.

Seznam použitých pramenů

4.1 Literatura

- [1] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní. 3. vydání.* Praha: Leges, 2013, 864 s. ISBN 978-80-87576-44-1.
- [2] KMEC, Jiří. *Evropská úmluva o lidských právech: komentář.* Praha: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-365-3.
- [3] KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace. Analýza postkomunistické právní krize.* Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, 201 s. ISBN: 807-179-429-5.
- [4] MOLEK, Pavel. *Právo na spravedlivý proces.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 576 s. ISBN 978-80-7357-748-3.
- [5] REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo.* 1. vyd. Praha: Orac, 2002, 265 s. ISBN 80-86199-57-6.
- [6] ŠÁMAL, Pavel a kol., *Trestní řád, II. Komentář.* 7. vydání, Praha, C.H. Beck, 2013, str. 4720 ISBN 978-80-7400-465-0.
- [7] ŠÁMAL, Pavel. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému.* Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 1999, 403 s. ISBN 80-859-6389-2.

4.2 Časopisecké články

- [1] FRYŠTÁK, Marek. *Spravedlivý proces a právo na tlumočení a překlad v trestním řízení.* *Trestněprávní revue.* 2011, roč. 10, č. 2, s. 35-39. ISSN 1213-5313.
- [2] KOLBA, Jan. *Nezávislost soudní moci – fikce, nebo realita?* *Právní rozhledy* 2007, č. 23, s. 860-863. ISSN 1210-6410.

4.3 Elektronické zdroje

- [1] VUČKA, Jan: *Obviněný nemusí znát důkazy; stejně by jim nerozuměl!* [cit. 19. 2. 2016]
Dostupné z: http://jinepravo.blogspot.cz/2015/12/jan-vucka-obvineny-nemusi-znat-dukazy_14.html

4.4 Právní předpisy

- [1] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].
- [2] Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 19. 5. 2016].

[3] Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

[4] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

[5] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

[6] Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 2. 2016].

[7] Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 25. 3. 2016].

4.5 Soudní rozhodnutí

[1] Rozsudek ESLP ve věci Golder proti Spojenému království ze dne 21. února 1975, stížnost č. 4451/70. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 11. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57496>

[2] Rozsudek ESLP ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. června 1976, stížnosti č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 530/72. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

[3] Rozsudek ESLP ve věci Stubbings a ostatní proti Spojenému království ze dne 22. 10. 1996, stížnosti č. 22083/93 a 22095/93. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[4] Rozsudek ESLP ve věci Delcourt proti Belgii ze dne 17. ledna 1970, stížnost č. 2689/65. In: *HUDOC* [právní informační systém] cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int>

[5] Rozsudek ESLP ve věci Bryan proti Spojenému království ze dne 22. 11. 1999, stížnost č. 19178/91. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[6] Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Kyprianou proti Kypru ze dne 15. 12. 2007, stížnost č. 73797/01. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z:

<http://hudoc.echr.coe.int/>

[⁷] Rozsudek ESLP ve věci Buscemi proti Itálii ze dne 16. 9. 1999, stížnost č. 29569/95. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[⁸] Rozsudek ESLP ve věci Ferrantelli a Santangelo proti Itálii ze dne 7. 6. 1996, stížnost č. 19874/92. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[⁹] Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Sussmann proti Německu ze dne 16. 9. 1996, stížnost č. 20024/92, § 55. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57999>

[¹⁰] Rozhodnutí ESLP ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976, stížnosti č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 530/72. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57479>

[11] Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti X. proti Německu ze dne 16. 12. 1961, stížnost č. 914/60. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[12] Rozsudek ESLP ve věci Allenet de Ribemont proti Francii ze dne 10. 2. 1995, stížnost č. 15175/89. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[13] Rozsudek ESLP ve věci Kamasinski proti Rakousku ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 9783/82. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[14] Rozsudek ESLP ve věci Fox, Campbell a Hartley proti Spojenému království ze dne 30. 8. 1990, stížnosti č. 12244/86, 12245/86 a 12383/86. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[15] Rozsudek ESLP ve věci Mattoccia proti Itálii ze dne 25. 7. 2000, stížnost č. 23969/94. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[16] Rozsudek pléna ESLP ve věci Brozicek proti Itálii ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 10964/84. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[17] Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti X. proti Rakousku ze dne 29. 5. 1975, stížnost č. 6185/73. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

[18] Rozsudek ESLP ve věci Khodorkovskiy and Lebedev proti Rusku ze dne 25. 7. 2013, stížnosti č. 11082/06 and 13772/05. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016.

Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-122697>

- [19] Zpráva EKLP ve věci Can proti Rakousku ze dne 12. 7. 1984, stížnost č. 9300/81. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁰] Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Öcalan proti Turecku ze dne 12. 5. 2005, stížnost č. 46221/99. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [21] Rozsudek ESLP Magee proti Spojenému království ze dne 6. 6. 2000, stížnost č. 28135/95. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²²] Rozsudek ESLP ve věci Sara Lind Eggertsdottir proti Islandu ze dne 5. 7. 2007, stížnost č. 31930/04. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²³] Rozsudek velkého senátu ESLP ve věci Jasper proti Spojenému království ze dne 16. 2. 2000, stížnost č. 27052/95. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁴] Rozsudek ESLP ve věci Platakou proti Řecku ze dne 11. 1. 2001, stížnost č. 38460/97. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁵] Rozsudek ESLP ve věci Oztürk proti Německu ze dne 21. 2. 1984, stížnost č. 8544/79. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁶] Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti ve věci Bideault proti Francii ze dne 1. 10. 1986, stížnost č. 11261/84. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁷] Rozsudek ESLP ve věci Cuscani pro Spojenému království ze dne 24. 9. 2002, stížnost č. 32771/96. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁸] Rozsudek ESLP ve věci Kamasinski proti Rakousku ze dne 19. 12. 1989, stížnost č. 9783/82. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [²⁹] Rozhodnutí EKLP o nepřijatelnosti ve věci Husain proti Itálii ze dne 24. 2. 2005, stížnost č. 18913/03. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>
- [³⁰] Rozsudek ESLP Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006, stížnosti č. 1993/02. In: *HUDOC* [právní informační systém]. cit. 19. 2. 2016. Dostupné z: <http://hudoc.echr.coe.int/>

- [31] Stanovisko Pléna Ústavního soudu ČR ze dne 25.10. 2005, sp. zn. Pl.ÚS -st. 20/05. [cit. dne. 12. 2. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- [32] Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. srpna 2008, sp. zn. I ÚS 806/2008. [cit. 21. 3. 2016] Dostupné z:
http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-806-08_1
- [33] Rozsudek NSS ze dne 24. 8. 2010, sp. zn. 5 As 39/2010. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z:
http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0039_5As_1000_151310af_4d7b_4ed5_bb1e_9c15a83af1f2_prevedeno.pdf
- [34] Nález Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. Pl. ÚS 15/04. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-15-04>
- [35] Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. III. ÚS 2778/15. [cit. 25. 3. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2778-15_1
- [36] Nález Ústavního soudu ze dne 27. ledna 2016, sp. zn. I.ÚS 1965/15 [cit. 29. 6. 2016]. Dostupné z:
http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2016/I._US_1965_15_an.pdf
- [37] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. IV.ÚS 137/05 [cit. 25. 3. 2016]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-137-05>
- [38] Nález Ústavního soudu ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. III. ÚS 2065/15. [cit. 25. 6. 2016]. Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-2065-15_2
- [39] Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV.ÚS 2443/14. [cit. 23. 5. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-2443-14_1
- [40] Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2005, sp. zn. IV.ÚS 31/05. [cit. 23. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-31-05>
- [41] Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 9. 2006, sp. zn. II.ÚS 597/06. [cit. 23. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-597-06>
- [42] Nález Ústavního soudu ze dne 1. 8. 2005, sp. zn. IV.ÚS 31/05. [cit. 23. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-31-05>
- [43] Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV.ÚS 2443/14. [cit. 23. 5. 2016] Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-2443-14_1
- [44] Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2001, sp. zn. IV.ÚS 463/2000. [cit. 23. 3. 2016] Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-463-2000>
- [45] Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2016, sp. zn. I.ÚS 368/15. [cit. 23. 3. 2016]

- Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-368-15_1
- [46] Nález pléna Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2001, sp. zn. Pl.ÚS 6/2000. [cit. 23. 3. 2016]
Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-6-2000_1
- [47] Rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2005, sp. zn. II.ÚS 186/05. [cit. 19. 2. 2016]
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-186-05>
- [48] Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 12. 2. 2014, sp. zn. 5 To 76/2013. [cit. 29. 5. 2016] Dostupné z:
http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/webSpreadSearch
- [49] Nález Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. IV. ÚS 3077/15-1. [cit. 29. 5. 2016]
Dostupné z:
http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-3077-15_1
- [50] Nález pléna Ústavního soudu ze dne 8. 11. 2005, sp. zn. Pl.ÚS 28/04. [cit. 19. 2. 2016]
Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-28-04>
- [51] Nález Ústavního soudu ze dne 14. 2. 2008, sp. zn. II.ÚS 2672/07. [cit. 26. 3. 2016]
Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-2672-07_1
- [52] Nález Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 668/15. [cit. 26. 3. 2016]
Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-668-15_1
- [53] Nález Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2016, sp. zn. I.ÚS 3363/14. [cit. 26. 6. 2016]
Dostupné z: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-3363-14_1